

Quan callem, ens tornem desagradables, va dir Edgar. Quan parlem, ens tornem ridículs.

Feia massa temps que séiem a terra, davant les fotos. Les cames se m'havien adormit.

Amb les paraules a la boca destrossem tantes coses com amb els peus quan trepitgem l'herba. Però també les esclafem amb el silenci.

Edgar romanía en silenci.

Encara avui no puc imaginar una tomba. Només una corretja, una finestra, una nou i una soga. Per a mi, cada mort és com un sac.

Si et sentiren dir això, va dir Edgar, et prendrien per boja.

I quan pense en això, em fa la sensació que cada mort deixa darrere seu un sac ple de paraules. Sempre em vénen al cap el barber i les tisores de manicura, perquè els morts ja no els necessiten. I també que els morts mai més no tornaran a perdre un botó.

Potser intueixen coses diferents de les que intuïm nosaltres, va dir Edgar, potser intueixen que el dictador és un error.

En tenien proves, perquè nosaltres també érem un error per a nosaltres mateixos. Perquè, en aquest país, ens véiem obligats a caminar, menjar, dormir i estimar amb por fins que tornàvem a necessitar el barber o les tisores de manicura.

Algú que, només pel fet de caminar, menjar, dormir i estimar, fa cementiris, va dir Edgar, és un error encara més gran que nosaltres. Ell és un error per a tots, un error que s'imposa.

L'herba ja despunta sobre el cap. La seguem en parlar. Però també quan callem. I, aleshores, el segon i el tercer brot creixen com volen. I, a pesar de tot, som afortunats.

Lola procedia del sud del país i se li notava que venia d'una terra que no havia pogut eixir de la misèria. No sé on se li notava, potser a les galtes, a les comissures dels llavis o al centre dels ulls. És difícil afirmar-ho amb seguretat, tant si es tracta d'una terra com d'una cara. Totes les terres del país s'havien enfonsat en la misèria i també totes les cares. Però la terra de Lola, tant si se li notava a les galtes, a les comissures dels llavis o al centre dels ulls, era, potser, encara més pobra. Era més terra que paisatge.

La sequera ho devora tot, escriu Lola, llevat de les ovelles, els melons i les moreres.

Però no va ser la terra eixuta, la que va empenyar Lola cap a la ciutat. La sequera no té res a veure amb les coses que aprenc, escriu Lola en el seu quadern. La sequera no sap quantes coses sé. Només sap què sóc, és a dir, qui sóc. Vull arribar a ser algú en la ciutat i tornar al poble al cap de quatre anys. Però no a sota, al camí de pols, sinó a dalt, a les branques de les moreres.

També a la ciutat hi havia moreres, però no als carrers, sinó als patis. I no en tots. Només hi havia moreres als patis dels ancians. I sota l'arbre hi havia una butaca entapissada de vellut, tot i que el vellut tenia taques i estava esgarrat. I algú havia reomplert el buit amb palla, des de la part de baix. La palla, l'havia esclafada el pes de la gent que hi seia i penjava per sota de la cadira, com una trena.

Si t'acostaves a la cadira feta malbé, podies apreciar clarament els brins de la trena i que, algun dia, havien estat verds.

Als patis amb moreres, l'ombra hi queia com un vel de tranquil·litat sobre una cara anciana asseguda a la butaca. Com

un vel de tranquil·litat perquè jo entrava en aquells patis sobtadament, fins i tot per a mi, i poques vegades hi tornava. I aquelles poques vegades, un filet de llum que baixava en línia recta, des del còp de l'arbre, sobre la cara anciana, mostrava una terra llunyana. Em quedava mirant aquell fil de dalt a baix. Un calfred em recorria l'esquena perquè aquella tranquil·litat no venia de les branques de la morera, sinó de la solitud dels ulls. No volia que em descobriren en aquells patis, que algú em preguntara què hi feia. No hi feia res més que allò que hi veia. Contemplava les moreres durant una llarga estona. I aleshores, abans d'anar-me'n, em girava una altra vegada cap a la cara del seient. En aquella cara hi havia una terra. Hi veia un jove, o una jove, que abandonava aquella terra amb un sac on duia una morera. Hi veia totes les moreres que havien portat a la ciutat.

Més tard, vaig llegir en el quadern de Lola: el que es trau de la terra es porta a la cara.

Lola volia estudiar quatre cursos de rus a la universitat. L'examen d'ingrés va ser fàcil perquè, de places, no en faltaven, ni a la universitat ni a les escoles rurals. Poca gent volia estudiar rus. Els desitjos són difícils, escriu Lola, els objectius resulten més senzills. Un home que estudia, escriu Lola, té les ungles netes. D'ací a quatre anys se'n vindrà amb mi, perquè un home com ell sap que, al poble, serà un senyor. Que el barber anirà a sa casa i es descalçarà abans d'entrar-hi. Mai més ovelles, escriu Lola, mai més melons; només moreres, perquè tots tenim fulles.

L'habitació era un rectangle menut, una finestra, sis xiques, sis llits i una maleta sota cada llit. Al costat de la porta, un armari de paret, i al sostre, dalt de la porta, un altaveu. Els cors obrers

cantaven del sostre a la paret, de la paret als llits, fins que es feia de nit. Només aleshores callaven, com els carrers que hi havia enfront de la finestra i el parc fet malbé per on ja no passejava ningú. En cada residència hi havia quaranta rectangles com aquell.

Algú va dir que els altaveus veuen i escolten tot allò que fem.

La roba de les sis xiques estava amuntegada dins l'armari. Lola era qui menys roba tenia. Es posava els vestits de totes les altres. Les mitges de les xiques, les guardaven dins les maletes que jeien sota els llits.

Algú va cantar:

Ma mare diu
que, en casar-me,
em donarà vint coixins grans
plens de mosquits,
vint coixins menuts
plens de formigues,
vint coixins tous
plens de fulles podrides.

I Lola va seure a terra, al costat del llit, per obrir la maleta. Va regirar entre les mitges i en va traure un grapat de cames, dits i talons. Va deixar caure a terra les mitges. Li tremolaven les mans i semblava que tenia més de dos ulls a la cara. Tenia les mans buides, més de dues mans enlaire. Tenia quasi tantes mans enlaire com mitges per terra.

Ulls, mans i mitges resultaven insuportables en una cançó que cantaven a dos llits de distància. Una cançó que cantava un cabet menut que es balancejava amb una arruga de pena al front. Una cançó que feia desaparèixer immediatament l'arruga.

Sota cada llit hi havia una maleta plena de mitges de cotó embolicades. Arreu del país es coneixien amb el nom de *mitges estàndard*. Mitges estàndard per a unes xiques que volien mitges llises i transparents com l'alé. I que també volien laca, rímel i esmalt per a les ungles.

Sota els coixins dels llits hi havia, amagades, sis capsetes de rímel. Sis xiques escopien dins la capseta i movien la sutja amb uns escuradents, fins que la pasta negra s'hi enganxava. Després obrien els ulls de bat a bat. El palet els arrapava les parpelles, les pestanyes es feien negres i espesses. Però al cap d'una hora, apareixien rogles grisos a les pestanyes. La saliva s'eixugava i la sutja queia sobre les galtes.

Les xiques volien mascare a les galtes, rímel a la cara, però mai més la sutja de les fàbriques. Només un grapat de mitges transparents, perquè de seguida se'n feien carreres i les xiques les havien d'atrapar als turmells o a les cuixes i segellar-les amb esmalt per a les ungles.

Costarà molt mantenir blanques les camises d'un senyor. Serà el meu amor quan, al cap de quatre anys, torne amb mi a la terra seca. Si és capaç d'enlluernar amb camises blanques la gent que passeja pel poble, serà el meu amor, i si és un senyor d'aquells que, quan el barber va a sa casa, es descalça abans d'entrar-hi. Costarà molt mantenir blanques les camises amb tanta brutícia infestada de puces, escriu Lola.

Puces fins i tot a l'escorça dels arbres, va dir Lola. No són puces, va respondre algú, sinó polls. Lola escriu en el seu quadern: els polls encara són pitjors. Algú va dir que són polls dels arbres i que no perjudiquen la gent, perquè la gent no té fulles. Lola escriu, ho ataquen tot quan el sol crema, fins i tot el vent, ataquen. I tots tenim fulles. Les fulles cauen quan deixem de créixer perquè s'ha acabat la infantesa. I les fulles tornen quan marcim, perquè l'amor ha acabat. Les fulles creixen com volen,

escriu Lola, com l'herba alta. Dos o tres xiquets del poble no tenen fulles i hi viuen una gran infantesa. Són fills únics amb pares cultes. Els polls converteixen els xiquets grans en menuts; un infant de quatre anys, el converteixen en un de tres; un de tres, en un d'un any. I un de mig any, escriu Lola, en un nadó. I com més polls s'hi té, més menuda és la infantesa.

Un ancià diu: les meues tisores d'esporgar. Em faig vell i cada dia m'arrupisc més i em faig més prim. Però les ungles em creixen més de pressa, més gruixudes. Es tallava les ungles amb les tisores d'esporgar.

La xiqueta no es deixa tallar les ungles. Fa mal, diu. La mare lliga la xiqueta a la cadira amb els cinturons dels seus vestits. La xiqueta crida amb els ulls ennuvolats. A la mare, li cauen sovint les tisores de manicura. Les tisores cauen a terra per cada dit que fa mal, pensa la xiqueta.

Un dels cinturons, el de color verd herba, es taca de sang. La xiqueta sap que sagnar significa la mort. Els ulls de la xiqueta es neguen i la mare sembla difuminar-se davant seu. La mare estima la xiqueta. L'estima amb tota l'ànima i no es pot controlar perquè el seu enteniment està lligat a l'amor com la xiqueta ho està a la cadira. La xiqueta ho sap, sa mare li ha de tallar els dits a causa del seu amor lligat. Ha de guardar els dits tallats dins la butxaca de la bata i eixir al pati, com si anara a tirar els dits. I al pati, on ningú no la veu, ha de menjar-se els dits de la xiqueta.

La xiqueta imagina que, de nit, la mare mentirà i dirà que sí quan l'avi li pregunte si ha tirat els dits.

I també intueix què farà ella a la nit. Cridarà *els té ella* i ho contarà tot:

Ha eixit al pati amb els dits. Ha estat damunt l'herba, al jardí, al camí i al parterre. Ha caminat pel costat de la paret, i